

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В КУЛЬТУРІ СПІЛКУВАННЯ. ДО 75-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА ЯНА ГЖЕСЯКА

Микола Зимомря

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германських мов і перекладознавства Дрогобицького державного педагогічного університету, Дрогобич, Україна
e-mail: zimok@ukr.net
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-7372-4929>

Іван Зимомря

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, Україна
e-mail: ivan.zymomrya@uzhnu.edu.ua
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3211-8268>

Ольга Баніт

доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
e-mail: olgabaniit@ukr.net
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-9002-6439>

Наталія Жмаєва

кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна
e-mail: zhmaeva@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3382-0155>

Культура спілкування передбачає активну взаємодію багатьох чинників, які її стимулюють, з урахуванням природної потреби реалізувати діалогічність. Йдеться про усвідомлену координацію зусиль носіїв діалогу з проекцією на обмін змістом інформаційного, інтелектуального, критично-оцінювального, соціально-прагматичного та емоційного характеру. У цьому контексті діяльність визначного польського вченого Яна Гжесяка ґрунтується на загальнолюдських засадах, що свідчать про високу культуру його особистості. Тут варто окреслити цей контекст, у першу чергу, з проекцією на соціокультурне середовище. До його значності давно привернув увагу професор Ян Гжесяк, який належить до плеяди відомих польських педагогів-науковців, видатних експертів з освітньої практики сучасної епохи. Будучи вченим, викладачем і вчителем учителів, він здобув цінний досвід, нагромаджений упродовж десятиліть у педагогічній роботі в школах різного типу (включаючи комбіновані класи), а також у центрі підготовки вчителів та в багатьох інших неакадемічних інституціях. Усе це водночас позитивно вплинуло на науковий розвиток і творчість дослідника. У своїй багаторічній науковій роботі Ян Гжесяк бере активну участь у численних формах міжнародної співпраці, передусім із дослідницькими центрами та університетами в Україні та Білорусі. Завдяки співпраці та науковим контактам між ученими та працівниками культури стало можливим проявлення його особистісних цінностей, наукових і педагогічних устремлінь, а також високої відданості науково-дослідній та освітній діяльності.

Наукові й професійні зацікавлення професора Яна Гжесяка особливо зосереджені на питаннях інновацій та оцінювання в мінливій освітній реальності, доцимологічних аспектах якості освіти. Крім цього, увага науковця прикута до проблем психолого-педагогічної діагностики, що визначає якість та ефективність усіх навчально-терапевтичних починань вчителя, спрямованих на кожного учня (студента) як індивідуально, так і в групі. У своїх дослідженнях Ян Гжесяк

уміло розпізнає та пояснює взаємозв'язок між освітніми технологіями конкретною методологією викладацької діяльності, вимірюванням дидактичної ефективності та різними процедурами оцінювання. Адже на них базується моделювання освітнього простору для студента на основі професійної та постійної психолого-педагогічної діагностики учасників освітніх процесів. Упродовж усієї своєї професійної діяльності Ян Гжесяк здійснював і здійснює освітні та педевтологічні дослідження з широким акцентом на процедурах триангуляції та оцінювання.

* * *

Ян Гжесяк народився 8 червня 1946 року. У життєписі вченого можна виокремити три періоди, що охоплюють світ його творчих пошуків. З перших років викладання, яке розпочалось відразу після закінчення педагогічного ліцею в 1965 році, дослідник осмислював питання в галузі теорії шкільного підручника та методології його застосування в освітніх процесах. Досвід набував, працюючи вчителем упродовж 1965–1975 рр. Кульмінацією багаторічних досліджень у цій ділянці стало здобуття в 1978 році ступеня доктора гуманітарних наук у галузі педагогіки в стінах університету імені Адама Міцкевича в Познані. Паралельно з професійною роботою вчителя, у т.ч. інспектора методології освітнього процесу, він проводив інтенсивні порівняльні дослідження систем освіти та підготовки вчителів, результати яких були опубліковані в низці студій, а головне — в докторській дисертації. Водночас ним розроблена модель підручника стала об'єктом подальшої наукової діяльності професора та створеної ним наукової групи, що складається переважно з викладачів-практиків.

У наступний період, себто в 1980–1994 рр., науковий поступ Яна Гжесяка пов'язаний з виробленням системного підходу до теорії та методології початкової освіти дітей через інтегровану систему навчальних завдань. У цей час у сполучі з методичним забезпеченням побачили світ оригінальні підручники для учнів початкових класів, які набули широкого розголосу в багатьох регіонах Польщі через посередництво «Шкільних і педагогічних видавництва» у Варшаві. У зв'язку з проведеною дослідницькою роботою педагог провів багато місяців наукових стажувань за кордоном, насамперед у Педа-

гогічному інституті імені Олександра Герцена в Санкт-Петербурзі та в університеті імені Максима Танка в Мінську. Свідчення плідної науково-дослідної діяльності Яна Гжесяка увиразнене в численних публікаціях та дослідженнях методологічних матеріалів, укладених у мультимедійні пакети. Вершиною наукових досягнень професора стала габілітаційна дисертація, яку він успішно захистив восени 1998 року в Педагогічному університеті імені Максима Танка в Мінську. Невдовзі Яну Гжесяку було присвоєно науковий ступінь габілітованого доктора гуманітарних наук у галузі педагогіки (1999). Відзначимо: питання навчання дітей, яке є предметом дисертації, лягло в основу впровадження автором на практиці в освіту вчителів та в багатьох шкільних середовищах Польщі в подальший період професійної діяльності визначного науковця. Донині Ян Гжесяк систематично збагачує й поширює згадану проблематику в педагогічній літературі та в освітній практиці. Це стосується й системи педагогічної практики студентів, які готуються до роботи вчителями.

Отримання вченого ступеня габілітованого доктора та призначення на посаду надзвичайного професора в престижному Познанському університеті імені Адама Міцкевича, спричинило нові задуми. Вони засвідчили факт започаткування вченим третього етапу його науково-дослідної роботи, а також дидактично-організаційної діяльності. За ініціативою професора засновано кафедру педагогічної освіти вчителів, розроблено концепцію двох циклів міжнародних наукових конференцій, що успішно впроваджені в практику і продовжуються сьогодні. Йдеться про циклічно організовані наукові конференції — Великопольський педагогічний форум під гаслом «Інновації та оцінювання в освіті» («Innowacje i ewaluacja w edukacji»; від 2002 року) та «Професійні практики — професійні викладачі» («Profesjonalne praktyki — profesjonalni nauczyciele»; від 2010 року), які здобули широке визнання в академічній спільноті.

Ян Гжесяк як вдумливий дослідник відзначається відданістю у твердженні та популяризації наукового руху та педагогічних інновацій, заснованих на принципі поєднання теорії й освітньої практики. Тут слід наголосити на створенні та постійній підтримці діяльності двох студентських наукових клубів у рамках напряму «Педагогіка» на освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр» у Каліші (факультет педагогіки та мистецтв Познанського університету імені Адама Міцкевича)

та «бакалавр» у Державній вищій професійній школі в Коніні. Наукова діяльність Яна Гжесяка безпосередньо пов'язана з ефективністю та оцінкою освітніх процесів, а відтак зосереджена на *формуванні компетентностей* учнів у класі та інших організаційних формах. Вагомий внесок йому належить у галузі методології педагогічних досліджень, психолого-педагогічної діагностики та теорії й методики початкового навчання дітей. Сфера його наукових інтересів охоплює також тенденції сучасної дидактики, особливо психодидактичні імплікації для організації навчального процесу в контексті його вимірюваних ефектів з боку кожного учня індивідуально та в групі. Педагог безустанно виконує цілу низку наукових та дослідницьких завдань у сфері моделювання освітніх просторів у системі освіти – з урахуванням найближчого оточення учня у сенсі малої та великої батьківщини. Активно сприяє поширенню ідеї екскурсійного та шкільного туризму, а також педагогіки дозвілля. Водночас науковець демонструє поведінку, яка властива відповідальному патріотичному та громадянському вихованню – він відданий засадам прищеплення любові з боку учителя до народу й рідного краю, тобто до ріднокультурного й рідномовного. Останнє особливо важливе для народів, які в силу історичних обставин не мали можливості, у першу чергу, на рівні сконцентрованих зусиль, утвердити людино-націє-державотворчу традицію (зокрема це стосується передусім України та Білорусії, а частково й Польщі, коли вона у 1772–1795 рр. втратила суб'єктність, бо була поділена між сусідніми імперіями).

Ян Гжесяк добре обізнаний з механізмами та засобами терапевтичних заходів щодо учнів, які зіштовхуються з труднощами та невдачами в навчанні. Звідси – інтерес до симптомів аномії в освіті, що сприяє створенню умов для налагодження діалогу та педагогічно-психологічного консультування у співпраці вчителів із сімейним оточенням учнів. Загалом до основних сфери наукових зацікавлень Яна Гжесяка належать: психодидактика, виховання дітей, андрагогіка, дидактика загальної та професійної освіти, педагогіка культури, теорія підручників, теорія навчальних завдань, інтеграція освіти та культури, інтеграція освіти та соціальної допомоги (включно з сімейною педагогікою), медіа- та інформаційні технології в освіті, методологія соціальних (педагогічних) досліджень, діагностика та психолого-педагогічне консультування, оцінювання та вимірювання ефективності

педагогічних взаємодій, інновації в освіті, педевтологія та освіта вчителів, педагогіка праці, університетська освіта, порівняльна освіта, організація та управління освітою.

Поглиблені роздуми та розвідки постають предметом зусиль Яна Гжесяка в умовах полівимірних діалогів між усіма учасниками навчальних процесів задля розбудови оптимальних та якісних дидактичних засобів вимірювання. Ведемо мову про справді якісне дидактичне вимірювання, тобто таке, що суперечить всім проявам аномії; адже вони спричиняють дедалі тривожніші розбіжності між теорією освіти та перактичною (не)педагогічною поведінкою вчителя, власне, як провідника учня у безпосередньому середовищі. Тут він, без сумніву, належить до зразкових керівників і, водночас, він – противник поширення тривожних сигналів, які він в освітньому процесі окреслює, серед іншого, в оцінюванні на основі актуарної параметризації, пунктоманії, тестоманії та опитування. У своїх працях він розкриває якщо не шкідливий, то сумнівний вплив на підвищення якості освіти, що насправді нерідко є пропагандою успіху або просто вигадкою. У цьому контексті особливої ваги набувають наукові пошуки дослідника, справжньою метою якого є підвищення якості інструментів вимірювання ефективності виховання та покращення якості навчальних процесів. Численні публікації Яна Гжесяка переконливо демонструють теоретичні та практично-педагогічні вказівки; останні підтверджують тезу про те, що від якості інструментів вимірювання результатів навчання (спочатку учня, а відтак і всього класу) залежить ефективність освіти. Примітний факт: в останні два десятиліття його наукова та професійна діяльність була зосереджена на доцимнологічних аспектах шкільної та академічної дидактики. Вона виражається в усіх заходах та починаннях практичного характеру, спрямованих на відновлення належної наукової та методичної ролі педагогічної субдисципліни, якою є дидактика. У такому дусі у 2008–2016 рр. він брав активну участь у роботі групи загальної дидактики в структурі Комітету педагогічних наук Польської академії наук. Результати цих устремлень утілені у наукових розвідках, а конкретніше – у багаторічних дослідженнях щодо підвищення якості освіти, беручи до уваги, насамперед, клінічний підхід до загальної діагностики індивідуальних випадків учасників навчального

процесу, які функціонують у структурі колективу — класу. У цьому зв'язку заслуговує на увагу передусім ґрунтовна праця «Уроки та психолого-педагогічна діагностика дитини» («Lekcje i diagnostyka psychopedagogiczadzicka» (2014).

Високе визнання здобула авторська концепція програмування, оптимізації навчальних процесів та оцінки їхньої якості. Освіта в школі та академічна освіта, на переконання професора, — це інтегрована система, що охоплює такі структурні елементи: а) базоване на повсякденні живе навчання у зв'язку з завданнево-діяльнісним підходом та з широким акцентом на самоконтролі, самокорекції та самооцінці учня; б) моніторинг як постійна психолого-педагогічна діагностика та оцінювання (самооцінювання) ефектів, отриманих окремими учнями та студентами, а також в) наставництво (менторинг) у процесі розвитку компетентностей учнів та студентів, які готуються до роботи вчителем. Наукові устремління професора Яна Гжесяка спрямовані також на теоретичний та емпіричний контексти психодидактики, які не дуже часто зустрічаються в літературі, співіснуючи з проблемою доданої освітньої вартості, з одного боку, та аспектами невдач, ба навіть шкільних втрат — з іншого. Звертаючи увагу, серед іншого, на низьку ефективність або навіть неефективність і безглуздість багатьох освітніх псевдоінновацій, Ян Гжесяк проводить оціночні дослідження та поширює раціональні й реальні методологічні рішення задля підвищення якості терапевтичних взаємодій, власне, як проти отрути для неефективної шкільної (та академічної) освіти. Чому це важливо, коли Ян Гжесяк однозначно відстоює єдність психодидактики та неврології? Він потверджує водночас об'єктивну тенденцію стосовно нових повідомлень в галузі т. зв. нейродидактики, коли має місце лише сигналізація щодо необхідності володіння вчителями необхідними знаннями про функції та функціонування мозку. Він аргументовано обстоює думку, що існує потреба забезпечити кожного вчителя компетенціями в галузі психодидактики, психолого-педагогічної діагностики, а також дидактичного моделювання та проектування. Саме в такому підході Ян Гжесяк убачає можливість реального поліпшення якості освіти — починаючи від кожного вчителя і закінчуючи системою освіти загалом у національному масштабі. В іншому випадку марно буде очікувати, що будь-які структурні або програмні реформи, які ні-

бито формально мають призвести до т. зв. хорошої зміни в сенсі покращення стану освіти. Ці аспекти осмислені дослідником у таких книжкових виданнях, як «Основи теорії та методології практичної освіти вчителя» («Podstawy teorii i metodyki kształcenia praktycznego nauczycieli», 2010), «Радісне виховання дитини — (не)повсякденність» («Radosna edukacja dziecka — (nie)codziennosc», 2015) та «Психопедагогічна діагностика та оцінювання в освіті дітей та їхніх учителів» («Diagnostyka psychopedagogiczna i ewaluacja w edukacji dzieci i ich nauczycieli», 2016).

Довгострокові дослідження, проведені професором Яном Гжесяком спільно з командою однодумців з рідного університету та багатьох співпрацюючих дослідницьких центрів та освітніх установ у Польщі та за кордоном, зосереджені у трьох широких площинах: 1) психолого-педагогічна діагностика та самооцінювання в навчанні; 2) вимірювання та оцінювання ефективності вищої освіти та 3) інновації та оцінювання в освіті (у тім числі освіти вчителів). Особливу увагу при цьому приділено процедурам діагностичних і проектувальних досліджень у діяльності в початковій освіті та розвитку дослідницьких компетенцій вчителів у цій галузі. Психолого-педагогічна діагностика як невід'ємний елемент дитячої (нейро)дидактики постає основою для побудови дослідницьких засобів та вимірювання ефектів освіти (навчання та виховання), а отже, веде до заходів, спрямованих на оптимізацію та підвищення ефективності навчальних процесів. Використовуючи якісні методи, професор виакцентує роль і завдання академічних викладачів як учасників освіти студентів, які готуються до роботи вчителями, зокрема в системі педагогічної практики, тісно пов'язаної з теоретичною підготовкою в навчальному закладі. В особі Яна Гжесяка маємо автора концепції системи педагогічної практики, яка була предметом перевірки та впровадження на основі педагогічної освіти в багатьох університетах Польщі, а також була поширена особливо в останнє десятиліття в тісній співпраці з багатьма університетами та дослідницькими центрами в інших європейських країнах, у тім числі в Україні. У вимірюваннях якості освіти, зорієнтованих на отримання якісних показників або ж якісно-кількісних ефектів навчання, Ян Гжесяк бачить засіб для поступового підвищення рівня якості освітніх процесів у школі та вищій школі. З цього погляду в дослідженнях, які провадяться під його керівництвом, перевага на-

дається якісному підходу триангуляції з урахуванням якісної інтерпретації результатів цих розвідок. Науковий доробок професора Яна Гжесяка містить загалом понад 200 публікацій, у тому числі 11 монографій, 36 книг за науковою редакцією, 21 методичну розробку (у тому числі 4 підручники) для дітей та їхніх учителів, а також для студентів та академічних викладачів. Окрім цього, дослідник опублікував понад 170 статей у колективних працях та журналах. Ми переконані: Ян Гжесяк служить прикладом того, як слід окреслювати освітню реальність, власне, на рівні предмета оціночного дослідження або рецепції одиничного й загального факту. Тому й закономірно сприймаємо його життєві зацікавлення чи — для нього буденні — піклування про близьких і далеких... Ось, наприклад, зразок особистісної оцінки Яна Гжесяка стосовно багатогранної діяльності визначної української дослідниці Неллі Ничкало на тлі культури спілкування (подаємо зумисне мовою оригіналу).

«Профesor Nelly Nyczkało jest znanym i cenionym pedagogiem w Polsce. Profesor Nelly Nyczkało poznałem najpierw jako autora cennych publikacji w języku polskim (i ukraińskim) w obszarze pedagogiki i jej subdyscyplin — będącym odbiciem jej aktywnego uczestnictwa w konferencjach naukowych organizowanych w Polsce. W roku 2007 spotkałem się z Profesorem Nyczkało na forum konferencji międzynarodowej organizowanej przez Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Siedlcach. Wystąpienie Pani Profesor wywołało duże zainteresowanie wśród uczestników konferencji, a mnie zaimponowało kulturą słowa i przyjaznymi gestami Pani Profesor w stronę polskich pedagogów. W tych latach w kręgach pracowników nauki pojawiały się kontrowersyjne poglądy podważające autonomię pedagogiki jako nauki. Ten wątek został wyeksponowany przez jednego z uczestników (z uczelni w Polsce) właśnie na tej konferencji. Jako pedagogowi i profesorowi Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nie mogło być mi to obojętne i zabrałem głos. Było mi niezmiernie miło w momencie, w którym Pani Profesor zainspirowała oklaski za wygłoszone przeze mnie tezy w imię obrony tożsamości pedagogiki jako nauki i jej subdyscyplin. Czuję się zaszczycony dialogami bezpośrednimi z Panią Profesor indywidualnie i w grupach uczestników podczas przerw w obradach. Były też inne spotkania na konferencjach w Polsce organizowanych przez Profesorów J. Szempruch i F. Szloska. Ostatnio miałem okazję być w kontakcie zdalnym z powodu pandemii Covid 19 — było to na konferencji odbywającej się w końcu września

2020 roku w Suchedniowie. Ja byłem obecny w realu i wygłosiłem referat o problematyce pedagogiki „prawdziwej”.

Odwołam się teraz do publikacji wydanej w Polsce w roku 2019 w formie książki pt. „Kształcenie zawodowe w Polsce i Ukrainie — na tle przemian” napisanej we współautorstwie Prof. Nelly Nyczkałoi Franciszka Szloska. Publikacja stanowi zapis historyczny sytuacji systemu kształcenia zawodowego w obydwu krajach na tle gwałtownych i głębokich przemian technologicznych, gospodarczych i ustrojowych. Treść książki w dużym stopniu jest oparta na analizie aktów prawnych konstytuujących funkcjonowanie systemu edukacyjnego w ogóle, a w szczególności systemu kształcenia zawodowego. Książka ta jest jednym z rezultatów wieloletniej współpracy polskich i ukraińskich pedagogów.

Jest to tym bardziej wymowne i cenne, że Prof. Nyczkało jest czołowym uczonym w zakresie pedagogiki zawodowej. Pod jej kierownictwem została opracowana koncepcja rozwoju oświaty zawodowej w Ukrainie, Państwowego standardu oświaty zawodowo-technicznej. Brała udział w opracowaniu Państwowego programu narodowego „Oświata” („Ukraina XXI wiek”), Doktryny narodowej rozwoju oświaty, a także Ustawy Ukrainy o kształceniu zawodowo-technicznym.

Dumą napawa mnie też, że jako autorka ponad 500 prac naukowych z zakresu historii pedagogiki, wychowania i dydaktyki oświaty zawodowo-technicznej, podjęła badania nad wartościami dzieł polskiego pochodzenia papieża Świętego Jana Pawła II. Ponad to jest współredaktorką dwujęzycznego rocznika polsko-ukraińskiego/ukraińsko-polskiego „Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia” — „Професійна освіта: педагогіка і психологія”.

Wśród licznych wyróżnień i odznaczeń Profesor Nyczkało posiada również nadaną jej złotą odznakę Polskiego Stowarzyszenia Nauczycieli „Księżnej Aleksandry Ogińskiej”.

Mam sposobność w tym miejscu podkreślić, że za sprawstwem Prof. Mykoły Zymomryi (Uniwersytet imienia Ivana Franka w Drohobyczu) od ponad dwudziestu lat aktywnie uczestniczę w rozwijaniu współpracy naukowej pomiędzy ośrodkami naukowymi w Polsce i w Ukrainie. W szczególności sposób owa współpraca ma miejsce z ośrodkami naukowymi w Drohobyczu, Kropiwnyckim, Użhorodzie, Odesie, Kijowie i wielu innych. Wyrażam szczerą wdzięczność gremium autorytetów naukowych za szczerą i zaangażowanie w podtrzymywaniu tej współpracy w uczelniach polskich i

ukraińskich, wśród których występują między innymi Profesorowie: Mykoła Zymomrya, Ihor Dobrjanskyj, Nadija Skotna, Tatiana Korolowa, Ivan Zymomrya, Wasyl Pnytskyj i wielu innych. Szczerze przyznaję, że genezę tej współpracy ustanowił Prof. Mykoła Zymomrya — który będąc nauczycielem akademickim w polskich uczelniach (Koszalin, Częstochowa) skupiał coraz szersze grono uczonych, z którymi aktywnie upowszechniał dorobek naukowo-kulturowy w skali międzynarodowej Polska — Ukraina. Czuję się zaszczycony tym, że moja aktywność w różnych formach współpracy w przestrzeniach naukowo-kulturowych została dowartościowana w Ukrainie, o czym świadczą: nadanie tytułu honorowego doktora honoris causa w Uniwersytecie Wiedzy Współczesnej w Kijowie—Kropywnyckim, oraz Medalu K. D. Uszyńskiego przez Akademię Nauk Pedagogicznych Ukrainy. Tym bardziej czuję się motywowany do intensyfikacji i kontynuacji trwającej współpracy. Wyrażam przekonanie, że na tej drodze będę nadal wspierany przez coraz bardziej liczne grono zacnych osobistości ze świata nauk, kultury oraz edukacji.

Mam nadzieję, że na tej drodze będzie mi dane spotykać się z Panią Profesor Nelly Nyczkało na forum wybitnych osób ze świata nauk, kultury i literatury w Polsce i w Ukrainie w klimacie wielokulturowego dialogu i przyjaźni — gdy tylko zaistnieją warunki po zakończeniu obostrzeń powodowanych koronawirusem. Ad multo sannos Zasca Profesor!».

Без сумніву, процитований текстовий масив свідчить про об'єктивне прагнення професора Яна Гжесяка аргументовано виокремити, зокрема на прикладах досвіду академіка Неллі Ничкало, розмаїття складових, що творять взаємодію функціональних компонентів педагогічної системи, що діє у сучасну епоху викликів як в Польщі, так і в Україні.

Так, змістовий аналіз доробку польського друга України перекоонує: Ян Гжесяк — видатний спеціаліст, який представляє аксіологічно-практично-педагогічний підхід до освіти. Його сутність полягає в інтеграції теорії з практичною діяльністю та повсякденним наставництвом. Слід також зазначити, що такий тип підходу в популяризації теорії та реальної практичності освітніх рішень у науці вимагає від вченого виняткової компетентності, відповідальності та рішучості. Наукова та утилітарна діяльність Яна Гжесяка заслуговує на високе визнання, особливо в реаліях багатьох тривожних явищ, які дедалі частіше трапляються в освітній практиці в епоху трансформаційної

глобалізації. Відрадно, що професор Ян Гжесяк особливо активний у цьому плані у багатьох дослідницьких центрах України, включаючи навчальні осередки та університети в Дрогобичі, Ужгороді, Кропивницькому, Києві та зосібна в Одесі.

Окремої згадки заслуговує суспільна діяльність Яна Гжесяка, проявами якої є виконання розмаїтих функцій в його професійній роботі та співпраці в наукових комітетах, редакційних комісіях, радах та асоціаціях. Досить згадати тут роботи в наукових комітетах наступних циклів конференцій: «Проблеми міжнародної культури та мистецької освіти» (Університет імені Я. Купали в Гродно); «Українське слово мовами народів світу» (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); Татранський науковий симпозиум «Освіта завтра» в Закопаному; Августівські наукові зустрічі «Освіта в діалозі та перспективі» (Білостоцький університет); «Медіа та медіаосвіта» (Університет імені М. Коперника в Торуні); «Сучасний викладач — ідеал та реальність» (Технічно-гуманітарна академія у Бельсько-Бялій). Ян Гжесяк бере активну участь у роботі наукових комітетів, редакційних колегій престижних фахових часописів у Дрогобичі («Актуальні питання гуманітарних наук»; альманах «Франкова нива»; тижневик «Франковий край»), Ужгороді («Закарпатські філологічні студії»), Тернополі («Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка»), Одесі («Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського»). Завдяки своїй надзвичайній відданості світу науки Ян Гжесяк розвинув та продовжує поширювати ідеї, що містяться в його науково-методичних досягненнях, налагоджуючи та підтримуючи наукову співпрацю в інтеграції з освітньою практикою з багатьма центрами за межами Польщі. Звідси — висновок: внесок Яна Гжесяка у розвиток наукової співпраці між університетами та викладачами у Польщі та Україні — вагомий. Його виступи та публікації в українських виданнях викликали широкий резонанс. У 2016 році вчений був удостоєний звання Почесного доктора Інституту регіональної економіки та управління в Кропивницькому (Україна). В 2017 році виступив у якості visiting profesor в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, побувавши також в м. Трускавці. Педагог активно спричинився до зміцнення польсько-українських культурних взаємодій, опублікувавши книжку

«Пороги у вулику», власне, збірку вибраних оповідань і новел Миколи Зимомрі («Progi w ulu» / redakcja Jana Grzesiaka. — Kalisz; Konin; Drohobycz, 2019; друге видання 2021). Останнім часом він переклав низку нових творів українських авторів польською мовою. На це звернули увагу автори відгуків про ці книжки, зокрема Дмитро Дроздовський, Наталія Науменко, Тетяна Ліхтей, Уляна Галів, Олександр Масляник, Андрій Дурунда.

Професор Ян Гжесяк удостоєний численних нагород і відзнак Польщі. Варто виокремити окремі з них: нагрудний знак «Друг дитини» (1979), Золота відзнака «Заслужений діяч Ліги оборони краю» (1979), медаль Національної комісії з питань освіти (1981), Срібна відзнака «Заслужений діяч туризму» (1984), Золота відзнака Польської спілки вчителів (1985), медаль Державної вищої професійної школи в Коніні (1998, 2008), «Золотий хрест за заслуги» (2012), титул та медаль «Почесний громадянин Каліша» (2012).

Наукові досягнення професора Яна Гжесяка відзначаються комплексністю, а відтак становлять узгодженість структурних елементів системи освіти. У сучасних умовах змін у вищій освіті науково-методичні досягнення Яна Гжесяка справедливо набувають широкого використання в педагогічних колах як у Польщі, так і за її межами, зокрема в Україні. Усім своїм еством вчений утверджує модель професіоналізму з урахуванням педагогічної культури як вершинної вартості, заснованої на засадах культуросфери особистості. Це твердження аргументовано в листі проф. Тетяни Корольової від 6 серпня 2021 року, що адресований Яну Гжесяку: «Особо хочу висказати свою искреннюю благодарность за Ваше участие в редакционной коллегии сборника «Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету. Лінгвістичні науки». Ваша поддержка нашего коллектива имеет большое значение для улучшения качества издания и его международного признания в научном мире. Надеюсь на плодотворную совместную работу в будущем.

В свою очередь поздравляю Вас с высокой наградой — медалью Константина Ушинского от Академии наук Украины в знак признания Ваших заслуг в научных исследованиях в области педагогики. Поздравляю с юбилейным годом, желаю доброго здоровья, научного вдохновения и благосклонности небес. Надеюсь, что польско-украинское сотрудничество специалистов позволит достигнуть новых

высот в научных изысканиях, в сфере культурных и экономических отношений».

Професор Ян Гжесяк сповнений під знаком 75-річного ювілею нових творчих задумів. Віримо: вони здійсняться, бо вчений твердим поступом утверджує вічні начала добра й краси...

ЛІТЕРАТУРА

Grzesiak J. Aksjologiczno-docymologiczne konteksty ewaluacji w edukacji, książka wydana z okazji XV Jubileuszu Wielkopolskiego Forum Pedagogicznego, dedykowana Profesorowi Janowi Grzesiakowi — Jubilatowi LXX / red. nauk. Z. Jasiński, R. Parzęcki. Kalisz; Konin, 2017. 335 s.

Grzesiak J. Nauczyciel jako diagnosta i mentor poprawy jakości w dobie transformacji. *Лицей професійний: контекст освіти та виховання*: наук. зб. на пошану Василю Маринцю з нагоди 70-річчя заслуженого працівника освіти України / упорядк. Івана Зимомрі, Яна Гжесяка; за заг. ред. Миколи Зимомрі. Ужгород, 2020. С. 102–114.

Grzesiak J. Polskie akcenty w opowiadaniach autorstwa Mykoły Zymomry. *Лицей професійний: контекст освіти та виховання*: наук. зб. на пошану Василю Маринцю з нагоди 70-річчя заслуженого працівника освіти України / упорядк. Івана Зимомрі, Яна Гжесяка; за заг. ред. Миколи Зимомрі. Ужгород, 2020. С. 115–131.

Grzesiak J. Wartości i determinanty kształtowania kompetencji badawczych nauczyciela. *Вічність слова*: наук. зб. на пошану доктора філологічних наук, професора Миколи Ткачука; за ред. Ростислава Радишевського, Миколи Зимомрі. Київ; Тернопіль; Дрогобич; Ужгород, 2019. С. 416–430.

Grzesiak J., Naumenko N. Wychowanie przez przeżywanie treści dzieła literackiego. *Лицей професійний: контекст освіти та виховання*: наук. зб. на пошану Василю Маринцю з нагоди 70-річчя заслуженого працівника освіти України / упорядк. Івана Зимомрі, Яна Гжесяка; за заг. ред. Миколи Зимомрі. Ужгород, 2020. С. 135–139.

Kto jest tkim w Kaliszu i powiecie. Kalisz, 2000.

Poczet osóbwy różnionych nagrodą Magera. 2019.

Profesor Jan Grzesiak — pedagog z powołania. *Reforma w szkole — szkoła w reformie* / red. L. Pawelski; PSNT. Szczecinek 2009. S. 285–288.

Progi w ulu. Wybór opowiadań Mykoły Zymomry / redakcja Jana Grzesiaka. Kalisz; Konin; Drohobycz, 2019. 142 s.

Twarze i słowa. Kalisz, 2004.

Who is who w Polsce. Wyd. 3. Verlag für Personenenzyklopedien AG, 6304 Zug. Schweiz, 2004. 1240 p.

Wielkopolskie Forum Pedagogiczne w obliczu ewaluacji i innowacji, książka wydana z okazji X Jubileuszu Wielkopolskiego Forum Pedagogicznego, dedykowana Profesorowi Janowi Grzesiakowi / red. nauk. K. Denek, L. Pawelski, B. Urbanek, K. Wenta. Kalisz; Szczecinek, 2012. 321 s.

Z pasją trwam w tym zawodzie. Szkiełkiem i okiem. Konin: PWSZ, 2016. S. 24–28.

Złota Księga Nauk Humanistycznych / Polski Instytut Biograficzny. Helion, 2004. S. 115–116.

Гжесяк Я. Обличчям до правди: мозаїка миттєвостей. Слово про Михайла Сікору. *Франкова нива*: альманах / за ред. М. Зимомрі, Б. Завідняка. Ужгород, 2020. Випуск 4. С. 6–96.

Зимомря М., Андрощук І., Баніт О., Якубовська М. Цінне видання — у ювілейний вінок визнання проф. Н. Г. Ничкало (Рец. на кн.: :Pedagogika bez granic. Warszawa, 2019. 492 s.). *Естетика і етика педагогічної дії*: зб. наук. праць. Київ; Полтава, 2020. Вип. 22. С. 201–207.

POMIAR I OCENA W MYŚLI TEORETYCZNEJ PROFESORA JANA GRZESIAKA

Bronisław Siemieniecki

prof. dr hab.
Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu
Toruń (Polska)
e-mail: bron@torun.home.pl
<https://orcid.org/0000-0003-0319-4018>

Uwagi wstępne. Pojęcie wiedzy jest powszechnie stosowane w edukacji, jednakże nie jest ono łatwe do zdefiniowania. Powoduje to wymierne skutki dla określania efektów kształcenia. Niejednokrotnie sprawia też kłopoty, kiedy podejmujemy dyskusję nad pomiarem i oceną.

Badaniem natury pojęcia wiedza zajmowali się filozofowie, psychologowie, pedagodzy ale również specjaliści od sztucznej inteligencji. Istnieje wiele różnych definicji wiedzy. Klasyczną jej wersję podał Platon w dialogu *Teajtet*, gdzie Sokrates w rozmowie z Teajtetem dochodzi do wniosku, że wiedza to prawdziwe, uzasadnione przekonanie. Współcześnie najpopularniejszą definicję wiedzy znajdziemy w Słowniku Języka Polskiego PWN, gdzie przyjmuje się, że stanowi ona ogół wiadomości zdobytych dzięki badaniom, uczeniu się itp, czyli jest to zasób informacji z jakiejś dziedziny¹. Przytoczona definicja jest zbieżna z jej rozumieniem w pedagogice, gdzie mówi się, że są to treści utrwalone w umyśle ludzkim w rezultacie gromadzenia

¹ *Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa 1985.